

1987, 27. května – Sdělení VONS č. 648 „Bratři Wonkové odsouzení“ o hlavním líčení s Jiřím a Pavlem Wonkovými u Městského soudu v Praze a o rozsudku odsuzujícím oba bratry pro trestný čin pobuřování a Pavla Wonku dále pro trestné činy útoku na veřejného činitele a útoku na státní orgán a orgán společenské organizace k nepodmíněným trestům odnětí svobody a zprošťujícím Jiřího Wonku obžaloby z trestných činů útoku na veřejného činitele a útoku na státní orgán a orgán společenské organizace.

Ve dnech 20.–26. května 1987 probíhalo u Městského soudu v Praze hlavní líčení v trestní věci proti Pavlovi a Jiřímu Wonkovým, kteří byli obžalováni krajským prokurátorem v Hradci Králové JUDr. Josefem Valentou, a to: Pavel Wonka pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1 trestního zákona a trestné činy útoku na veřejného činitele, resp. na státní orgán a orgán společenské organizace podle §§ 155 odst. 1 písm. a, 156 odst. 2 a 154 odst. 2 trestního zákona; Jiří Wonka pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 trestního zákona a trestné činy útoku na veřejného činitele resp. na státní orgán a orgán společenské organizace podle §§ 154 odst. 2 a 156 odst. 2 trestního zákona. Jak jsme již oznámili (viz naše sdělení č. 536, 544, 585, 625, 626, 638 a 640)¹, byli oba bratři vzati právě před rokem do vazby a byli obviněni z uvedených trestných činů jednak pro své stížnosti státním orgánům a konflikty s veřejnými činiteli, jednak proto – a to bylo bezprostředním důvodem jejich uvěznění – že se Pavel Wonka pokoušel v loňských volbách kandidovat do Federálního shromáždění a sepsal k tomu svůj vlastní program gorbačovského ladění, který rozšiřoval mezi lidmi. Právě tímto jednáním měl podle obžaloby naplnit skutkovou podstatu trestného činu podvracení republiky.

Oba bratři jsou německé národnosti a pocházejí z Vrchlabí, čtyřiatřicetiletý Pavel je automechanikem a v kraji je znám jako člověk, který se mnohokrát zastal svých spoluobčanů a pomohl jim

v jejich soudních sporech. Sedmatřicetiletý Jiří je vedoucím skladu v Novém Městě nad Metují.

V lednu t. r. odňal Nejvyšší soud ČSR věc z působnosti Krajského soudu v Hradci Králové, protože byla obava z podjatosti justičních orgánů kraje vůči Pavlu Wonkovi. Věc přikázal Městskému soudu v Praze. Hlavní líčení, původně stanovené na 17. 3. 1987, bylo – zřejmě vzhledem k nastávající návštěvě Michaila Gorbačova – odročeno.

Senátu městského soudu předsedal JUDr. Jan Rojt, obžalobu zastupovala prokurátorka Fuchsová. Vstupenky do soudní síně uděloval JUDr. Alexandr Rudý. Soud tentokrát podnikl opatření, aby zabránil účasti přátel obžalovaných: vstupenky byly vydány pouze jejich matce a dále dvěma neznámým mužům. Zástupcům amerického a britského velvyslanectví nebyly vstupenky vydány, i když o ně žádali jak soud, tak i ministerstvo zahraničních věcí. Soud nereagoval ani na písemnou žádost vrchlabských občanů o vpuštění do soudní síně aspoň na vynesení rozsudku. Před vynesením rozsudku pronikli do soudní síně dva lidé, kteří byli vyvedeni násilím, a to za pomoci jednoho z mužů, kteří měli vstupenky pro veřejnost. Předseda senátu Jan Rojt osobně zamkl na vynášení rozsudku soudní síň. Před ní se shromáždilo asi třicet přátel obžalovaných, kteří projevovali oběma bratřím své sympatie a hlasitě předsedu upozorňovali, že si počíná nezákonně. Protože soudní síň byla zvolena prokazatelně malá a nevyhovující zájmu veřejnosti, byla opět hrubým způsobem porušena zásada veřejnosti soudního projednávání a zásada, že se rozsudek vyhlásí vždy veřejně. Obě tyto zásady jsou zakotveny nejen v trestním řádu, ale přímo v čs. ústavě – čl. 103, odstavce 2 a 4. Nepřekvapuje, že se jejich porušení dopustil právě JUDr. Jan Rojt, známý z nejhorších politických procesů posledních let.

Za daného stavu věcí je nutno považovat veškeré následující informace za předběžné, jakkoli základní údaje jsou bezpečně ověřeny.

Z průběhu hlavního líčení, které trvalo o dva dny déle, než bylo plánováno, je pozoruhodný především první den jednání, kdy Pavel Wonka vznesl další námitku podjatosti: podle jeho názoru

není možné vycházet z obžaloby, vypracované krajským prokurátorem v Hradci Králové, a to pro podjatost vyšetřovatelů a prokurátora tohoto kraje. Líčení bylo na dvě hodiny přerušeno a námitka Pavla Wonky byla zamítnuta, ovšem z postoje soudu bylo patrné, že by – pokud by získal souhlas – rád líčení znovu odročil na neurčito. V důkazním řízení bylo vyslechnuto asi 15 svědků. Tři z nich byli vyslechnuti ke kandidatuře Pavla Wonky. První byl zvolený poslanec, tedy Pavlův „protikandidát“. Uvedl, že s Pavlem před volbami hovořil asi hodinu, že v jeho postojích neshledal nic závadného a že úmysl kandidovat nezávisle považoval za žert. Úředník z národního výboru, který přijal registrační přihlášku Pavla Wonky, ji založil ad acta, aniž by ji četl, neboť ji pokládal za nesmyslnou. A konečně šéfredaktor Krkonošské pravdy, vycházející v okresním městě Trutnově, který dostal od Pavla Wonky zprávu o jeho kandidatuře, ihned vše oznámil příslušným orgánům, neboť v Pavlově postupu údajně rozpoznal útok na státní moc.

Smutnou kapitolou hlavního líčení byly výpovědi obou bratrů, zvláště Jiřího, o týrání a mučení, jehož se stali oběťmi. Jiřímu byl dvakrát v noci vhozen do cely provaz, aby se jako „Němčour“ oběsil. Uvedl, že byl zmlácen proto, že označil jednoho dozorce za fašistu. Ukazoval senátu i popáleniny v krajině břišní, pocházející podle jeho slov od cigaret; není nám známo, kdo mu tyto popáleniny způsobil. Údajně jsou však všechny tyto okolnosti zaprotokolovány, Jiří Wonka podal již dříve trestní oznámení. Po zbití ve věznici v Hradci Králové loni v prosinci je Jiří ochrnut: těžce za sebou vleče nohu, ochrnutou má částečně i pravou ruku, má stále bolesti; při vstávání z lavice obžalovaných mu museli pomáhat dozorcí.

Soud vynesl tento rozsudek:

Pavel Wonka je vinen jednáním, žalovaným jako trestný čin podvracení republiky, který však soud posuzuje mírněji, totiž jako trestný čin pobuřování podle § 100 tr. zákona. Tohoto trestného činu se měl dopustit rozšiřováním svého volebního programu a vypracováním různých podání státním orgánům. Dále je vinen útokem na veřejného činitele podle § 156 odst. 2 tr. z., jehož se

měl dopustit jednak přípisem inspekci ministerstva vnitra, jednak konfliktem s jičínským soudcem, kterého vystrčil při exekuci ze svého bytu. První z obou útoků na veřejného činitele byl u soudu dosvědčován npor. VB Lubomírem Klimešem, druhý soudcem Záveským. Pavel Wonka byl odsouzen k dvaceti jednomu měsíci odnětí svobody v II. (tedy přísnější) NVS a k následnému tříletému ochrannému dohledu.

Jiří Wonka byl shledán vinným spácháním trestného činu pobuřování podle § 100 trestního zákona. Je nám dosud známo jen to, že měl proti státnímu a společenskému zřízení pobuřovat ve svých stížnostech a dalších podáních státním orgánům. Nevíme, zda byl rovněž uznán vinným žalovanými útoky na veřejného činitele, resp. na státní orgán a orgán společenské organizace. Soud mu vyměřil trest v trvání dvanácti měsíců nepodmíněně v I. NVS a nařídil ochranné ambulantní psychiatrické léčení po výkonu trestu.²

Oba bratři si ponechali lhůtu na rozmyšlenou, zda podají proti rozsudku odvolání. Prokurátorka se k případnému odvolání proti části rozsudku, týkajícího se Pavla Wonky, rovněž nevyjádřila, pokud jde o Jiřího, údajně se na místě odvolala. Protože v den vynesení rozsudku – 26. května – byl dvanáctiměsíční trest Jiřího Wonky právě vykonán, rozhodl soud, že se Jiří Wonka z vazby propouští.

Přítomná prokurátorka podala proti tomuto usnesení stížnost, o níž bude rozhodovat Nejvyšší soud ČSR. Protože má její stížnost odkladný účinek, byl ochrnutý Jiří Wonka v poutech odveden spolu se svým bratrem zpět do věznice.

Pavel Wonka ve své půldruháhodinové závěrečné řeči, kterou pronesl i za svého bratra, prohlásil, že oba bratři nelitují doby, kterou museli strávit ve vězení a dokonce ani poškození zdraví jednoho z nich, jež může mít i celoživotní následky, neboť jsou přesvědčeni, že jejich společenské působení bylo nejenom zcela zákonné, ale i v souladu s nynější politickou orientací, propagovanou oficiálními činiteli v SSSR a v Československu. V průběhu hlavního líčení bratři Wonkové adresně a konkrétně zdůvodnili všechna svá kritická podání, takže vyšlo najevo mnoho skutečností, týkajících

se poměrů na pracovištích, protispolečenských postojů veřejných činitelů a případně i jejich nezákonného jednání; otevřeně bylo poukazováno na poměry ve věznicích, snižující lidskou důstojnost. Proto také soud zabránil veřejnosti, domácí i zahraniční, v jakékoli účasti, proto také byl rozsudek vyhlášen za zamčenými dveřmi.³

Poznámky redakce:

Zmiňovaní vrchlabští občané, kteří požadovali vstup do soudní síně, byli Hana Jüptnerová, Jan Kocián a Dušan a Ivana Peričkovi; v žádosti popsali protizákonné machinace soudních pracovníků s tzv. vstupenkami a obsazováním míst v nejmenší dostupné soudní síni v budově.

Po vynesení rozsudku požádala matka pí Wonková prokurátorku Jitku Fuchsovou, aby vzala zpět svou stížnost proti soudnímu usnesení, jímž byl Jiří Wonka propuštěn z vazby; obdobně se obrátila na soudkyni Nejvyššího soudu ČSR Marii Dojčárovou, aby v event. řízení o této stížnosti rozhodla o jeho propuštění.

Informace o Chartě 77, r. 10, 1987, č. 8, s. 12–14.

POZNÁMKY

¹ Dokumenty č. 539, 547, 588, 628, 629, 641 a 643. K případu Jiřího a Pavla Wonkových viz dále sdělení VONS č. 649, 667, 673 a 859, dokumenty č. 652, 670, 676 a 863.

² Pavel Wonka byl podle rozsudku odsouzen proto, že „a) z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky

– ve dnech 3. 10. 1985 až 14. 2. 1986 napsal a odeslal dopisy ústředním státním orgánům ČSR, MěNV Vrchlabí a Obvodnímu soudu pro Prahu 1 [obsahující] návrh na zahájení řízení proti vládě ČSR a ČSSR, v nichž hrubě napadal společenské a státní zřízení republiky, hanobil poměry [v] ČSSR, znevažoval státní orgány a čl. soudnictví,

– dne 28. 4. 1976 [správně 1986] tamtéž zaslal k zveřejnění do redakce okresních novin Krkonošská pravda v Trutnově písemnost, jejímž obsahem ostouzel a napadal politické a hospodářské poměry v ČSSR a další politické hodnoty soudobého společenského vývoje v republice a tuto písemnost rozšiřoval mezi další osoby,

tedy z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky nejméně dvě osoby pobuřoval proti jejímu společenskému a státnímu zřízení;

b) ve dnech 8. 8. a 18. 8. 1985 ve Vrchlabí, okres Trutnov, zaslal náčelníkovi KS SNB Hradec Králové a jeho inspekci celkem 3 dopisy, v nichž hrubým způsobem pomluvil příslušníka OO VB Vrchlabí npor. Luboše Klimeše v souvislosti s výkonem jeho služby v SNB,

tedy pomluvil veřejného činitele pro výkon jeho pravomoci;

c) dne 27. 10. 1985 ve Vrchlabí, okres Trutnov, jako obecný zmocněnec odpůrce Jana Kociána v občanskoprávní věci vedené u Okresního soudu v Semilech pod sp. zn. 5 C 332/85, ve vyjádření odpůrce k námitce podjatosti a průběhu řízení hrubými urážkami a pomluvami napadl Okresní soud v Trutnově pro jeho rozhodnutí v trestní věci proti Janu Kociánovi vedené pod sp. zn. 2 T 1198/83,

tedy hrubě urazil a pomluvil státní orgán pro výkon jeho pravomoci;

d) dne 13. 1. 1986 ve Vrchlabí, okres Trutnov, ve svém bytě při provádění výkonu rozhodnutí vedeného u Okresního soudu v Jičíně pod sp. zn. E 77/85, uchopil za klopou oděvu a vytlačoval z bytu soudce Okresního soudu v Jičíně JUDr. Jiřího Záveského,

tedy hrubě urazil veřejného činitele při výkonu jeho pravomoci“. Jiří Wonka pak „dne 29. 4. 1986 v Náchodě, veden nepřátelstvím proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky zaslal vedoucímu socialistické soutěže OPS [Okresního podniku služeb] Náchod Miloši Smolovi tzv. socialistický závazek, v němž hrubě napadal společenské a státní zřízení republiky a znevažoval čsl. soudnictví,

tedy z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky nejméně dvě osoby pobuřoval proti jejímu společenskému a státnímu zřízení“.

Paval Wonka tak měl spáchat: trestný čin pobuřování podle § 100, odst. 1, písm. a) tr. zák.; trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 156, odst. 2 tr. zák.; trestný čin útoku na státní orgán a orgán společenské organizace podle § 154, odst. 2 tr. zák.; trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 156, odst. 2 tr. zák., J. Wonka pak trestný čin pobuřování podle § 100, odst. 1, písm. a) tr. zák. Pavel Wonka byl odsouzen k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 21 měsíců se zařazením do druhé nápravně výchovné skupiny a byl mu uložen tříletý ochranný dohled po vykonání trestu. Jiří Wonka byl odsouzen k ročnímu nepodmíněnému trestu odnětí svobody se zařazením do I. nápravně výchovné skupiny. Jiří Wonka byl zproštěn obvinění z trestných činů útoku na veřejného činitele podle § 156, odst. 2 tr. zák. a útoku na státní orgán a orgán společenské organizace podle § 154, odst. 2 tr. zák., který měl spočívat v zaslání námitky podjatosti Okresnímu soudu v Náchodě vůči soudci tohoto soudu JUDr. Josefu Svobodovi a Krajskému soudu v Hradci Králové, v němž je měl hrubými urážkami napadat. Povinná psychiatrická léčba

J. Wonkovi uložena nebyla. Viz rozsudek vynesený 26. 5. 1987 senátem Městského soudu v Praze složeným z předsedy JUDr. Jana Rojta a soudců JUDr. Zdeňka Bureše, Marie Žákové, Libuše Tamchynové a Blaženy Kaňkové uložený in: ABS, osobní vězeňský spis Pavla Wonky, zákl. č. 55664; též LP, Sb. VONS, inv. č. 334, sign. I/3, kart. 57.

- ³ V reakci na rozsudek Městského soudu v Praze napsal 7. 6. 1987 P. Wonka otevřený dopis prezidentovi republiky obsahující protest proti procesu s ním a s jeho bratrem a výzvu k dodržování lidských práv v Československu. V dopisu mj. uvedl: „*Pane prezidente, mám se domnívat, že vy, sám bývalý politický vězeň, souhlasíte s absurdním [trestem], který nám byl udělen? Jsem pln otázek, které bych Vám rád položil. Jsme povinni mít kladný vztah ke zřízení, které užívá represivních prostředků, aby udrželo obyvatelstvo v poslušnosti? Je taková vláda z vůle lidu? Nejsou zákony umožňující tvrdě potřít jakoukoliv zdravou a konstruktivní kritiku jen výrazem toho, že vláda má ze svého lidu strach? A nebo se všichni vládní představitelé mohou považovat za skutečné zástupce lidu? Proč potom nedají lidem možnost vyjádřit svou vůli? Proč se lidem nepřiblíží osobně? Proč žijí za nepropustnou hradbou svých luxusních domů a letovisek, obchodů a nemocnic, obklopeni osobními strážemi a konvoji doprovodných vozidel?*

Pane prezidente a generální tajemníku, po zkušenostech, které jste získal během svého života ve své vlasti, se cítím být oprávněn Vás vyzvat: Získejte si znovu důvěru svého lidu tím, že budete svá slova o přestavbě, to je i o demokracii, ochraně práv občana a sociální spravedlnosti v naší společnosti naplňovat skutky. Neváhejte s přepracováním trestního zákoníku, aby už nemohli být lidé souzeni za kritiku. Povolte k zodpovědnosti všechny, kteří zneužívají své moci a neřídí se zákonem. Zabývejte se podmínkami ve věznicích. Nechte zavést statut politického vězně a vyhlaste amnestii pro vězněné z politických důvodů.“ LP, Sb. VONS, inv. č. 334, sign. II/7, kart. 57.

Bratři Wonkové podali 15. 3. 1988 generálnímu prokurátoru ČSSR podnět pro porušení zákona rozsudkem Městského soudu v Praze. K podnětu připojili podrobný, 27 stran dlouhý rozbor rozsudku. Podnět a rozbor jsou uloženy in: tamtéž, sign. II/9, kart. 57.